

Najvyšší súd SR
5Cdo/206/2022
6617212252
27.09.2023
JUDr. Jana Halušková
sudca
ECLI:SK:NSSR:2023:6617212252.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ U.A. J. (M.), 2/ P. J., 3/ U. J., 4/ U. J., 5/ U. J. (E. syn č. XXX, XXX XX T.), 6/ P. J., 7/ Y. J., 8/ U. J. (M. ml.), 9/ P. J. (M.), 10/ F. J. (E. syn), 11/ U. J. (E. syn), 12/ U. J. (E. syn), 13/ U. J. (M.), 14/ F. U., 15/ F. O., 16/ P. U., 17/ F. J., 18/ P. M., 19/ U. J., 20/ P. U., 21/ P. O., 22/ O. O., 23/ H. O., 24/ P. C., 25/ P. O., rod. U., všetkých zastúpených Slovenským pozemkovým fondom, Bratislava, Búdkova 36, IČO: 17 335 345 a zároveň žalobcovia 3/, 14/, 15/ a 16/ zastúpení aj Lesy Slovenskej republiky, štátny podnik, Banská Bystrica, Námestie SNP 8, IČO: 36 038 351, proti žalovanému Y. L., narodenému XX. Y. XXXX, T., X. XXX/XX, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, vedenom na Okresnom súde Lučenec pod sp. zn. 9C/32/2017, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 24. februára 2021 sp. zn. 17Co/19/2020 takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 24. februára 2021 sp. zn. 17Co/19/2020 a rozsudok Okresného súdu Lučenec z 22. novembra 2019 sp. zn. 9C/32/2017 z r u š u j e a v e c v r a c i a Okresnému súdu Lučenec na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Lučenec (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 22. novembra 2019 sp. zn. 9C/32/2017 vyhovel žalobe a určil, že vlastníkom nehnuteľností, ktoré sa nachádzajú v katastrálnom území W. a katastrálnom území T., zapísaným na Okresného úrade Lučenec, katastrálnom odbore na (označených listoch vlastníctva) vlastní (nasleduje meno toho-ktorého žalobcu, veľkosť spoluvlastníckeho podielu a poradové číslo zápisu na liste vlastníctva). Žalobcom 1/ až 25/ priznal proti žalovanému náhradu trov konania v rozsahu 100 % s tým, že o výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník. Z dôvodov rozsudku vyplýva, že žalobcovia sa domáhali určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam v kat. úz. W. zapísaných v reg. C na LV č. XXX a XXXX a k parceliam registra E zapísaným na LV č. XXX, XXX, XXX, XXX, XXX, XXXX a XXXX aj k nehnuteľnostiam v kat. úz. T., a to k parceliam registra E zapísaným na LV č. XXXX, XXXX, XXXX.

[illegible]

2. Krajský súd v Banskej Bystrici ako súd odvolací (ďalej iba „odvolací súd“) rozsudkom zo dňa 24. februára 2021 sp. zn. 17Co/19/2020 rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že žalobu v celom rozsahu zamietol. Žalovanému nepriznal nárok na náhradu trov konania voči žalobcom 1/ až 25/. Po konštatovaní, že stranami sporu sú 25 žalobcovia a žalovaný poukázal na to, že k oprávneniu Slovenského pozemkového fondu a Lesov Slovenskej republiky zastupovať nezistených vlastníkov v spore o určenie vlastníckeho práva (aj v prípade, ak nezistení vlastníci vystupujú na strane žalobcov) sa vyjadril v uznesení z 27. augusta 2019 sp. zn. 17Co/327/2018 (ktorým zrušil uznesenie súdu prvej inštancie z 23. apríla 2018 sp. zn. 9C/32/2017 o zastavení konania podľa § 62 a § 161 ods. 2 CSP). Procesnú subjektivitu žalobcov odvodil odvolací súd od ustanovenia § 61 CSP veta za bodkočiarkou (procesnú subjektivitu má aj ten, komu ju zákon priznáva). Uviedol, že pre účely posúdenia procesnej subjektivity žalobcov nebolo relevantné, že žalobcovia podľa zhodného tvrdenia strán sporu už nežijú, keď nezistení vlastníci pozemkov [s pozemkami ktorých podľa § 16 ods. 1 písm. b) zákona č. 180/1995 Z. z. nakladá fond] môžu byť účastníkmi súdnych konaní v zmysle § 16 ods. 2 zákona č. 180/1995 Z. z. Podľa § 34 ods. 14 zák. č. 330/1991 Zb. stále platí, že pozemkový fond koná za neznámych vlastníkov nehnuteľností pred súdom aj v prípade, ak je vlastníctvo neznámych vlastníkov sporné; obdobne môže postupovať aj správca lesných pozemkov, ktorých vlastník nie je známy, teda Lesy Slovenskej republiky. Doposiaľ nezaniklo ani oprávnenie správcu lesného majetku zakotvené v § 50 ods. 6 zák. č. 326/2005 Z. z. zastupovať pred súdom vo veciach lesných pozemkov neznámych vlastníkov alebo vlastníkov, ktorí sú známi, ale nie je známy ich trvalý pobyt alebo sídlo, označovaných spoločne ako „nezistení vlastníci“, a to aj vtedy, ak je vlastnícke právo nezistených vlastníkov sporné.

2.1. Odvolací súd skonštatoval, že judikatúra najvyššieho súdu riešiacia problém procesnej subjektivity a označenia tzv. nezistených vlastníkov ako strán v spore nie je jednotná. S poukazom na § 137 c) CSP odkázal na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. marca 2019 sp. zn. 8Cdo/156/2018 ako najpriliehavšie z hľadiska skutkového stavu. Najvyšší súd vo vzťahu k existencii naliehavého právneho záujmu na určovacej žalobe, ktorou sa žalobcovia domáhali určenia vlastníckeho práva k pozemkom v čase súdneho konania už neexistujúcich a určenia vlastníckeho práva poručiteľa ku konkrétnemu dátumu odlišnému od dátumu jeho smrti zdôraznil, že určovacou žalobou môže byť určené len jestvovanie práva, prípadne právneho vzťahu existujúceho ku dňu vyhlásenia rozsudku. Obsahom žaloby nemôže byť určenie práva za dobu minulú ani do budúcnosti (2Cdo/32/98, 2Cdo/131/2006). Judikatúra z tohto pravidla pripúšťa výnimky v podobe žalôb o určenie, že určitá osoba bola ku dňu svojej smrti vlastníkom veci, resp. žalôb, že určitá vec patrí do dedičstva (podľa rozhodnutí najvyššieho

súdu sp. zn. 1Cdo/26/2007, 3Cdo/44/2008). Rozhodujúcim okamihom pre určenie naliehavého právneho záujmu je teda deň smrti poručiť. V posudzovanej veci podľa zhodného tvrdenia zákonných zástupcov žalobcov a žalovaného žiaden zo žalobcov už nežije, napriek tomu sa žalobcovia (ich zákonní zástupcovia) nedomáhajú určenia, že nehnuteľnosti označené v žalobe a vo výroku rozhodnutia súdu prvej inštancie patria do dedičstva po nich. Ak žalobcovia nežijú, nie sú subjektom hmotného práva podľa § 7 ods. 1 Občianskeho zákonníka a ich smrťou spôsobilosť mať práva a povinnosti zanikla. Žalobu o určenie, že konkrétne nehnuteľnosti patria do dedičstva po nezistených vlastníkoch by podľa názoru odvolacieho súdu mohli podať aj Slovenský pozemkový fond a Lesy Slovenskej republiky, ktorí by sa v takomto prípade nepovažovali za zákonných zástupcov nezistených vlastníkov zapísaných na liste vlastníctva (podľa registra obnovenej evidencie pozemkov), ale by boli zástupcami neznámych dedičov pôvodných nezistených vlastníkov (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 15. apríla 2019 sp. zn. 8Cdo/31/2018). Ak bolo úmyslom zákonných zástupcov žalobcov poprieť tvrdenia žalovaného v notárskej zápisnici o vydržaní vlastníckeho práva k dotknutým nehnuteľnostiam, ktoré podľa názoru Slovenského pozemkového fondu a Lesov Slovenskej republiky nezískal žalovaný zákonným spôsobom, bolo možné nápravu dosiahnuť aj žalobou o negatívnom určení, ktorá je za určitých podmienok prípustná (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. mája 2018 sp. zn. 6Cdo/15/2017 uverejnené v Zbierke stanovísk NS SR a rozhodnutí súdov SR pod publikačným číslom 31/2019).

2.2. Z obsahu spisu nevyplývajú žiadne skutkové okolnosti preukazujúce, že medzi právnymi nástupcami žalobcov a žalovaným vznikol spor o vlastnícke právo, ktorý by mal riešiť súd. Zákonní zástupcovia žalobcov neodôvodnili v žalobe, akými skutočnosťami bola vyvolaná potreba podať žalobu o určenie vlastníckeho práva a akým spôsobom sa zmena vlastníckeho práva z nezistených vlastníkov na žalovaného dotkla verejného záujmu, ktorý zástupcovia nezistených vlastníkov Slovenský pozemkový fond a Lesy Slovenskej republiky musia v konaní pred súdom hájiť. Účelom žalôb podľa § 137 písm. c) CSP je vyriešiť spor o existenciu práva. Ak nebol preukázaný spor medzi dotknutými vlastníckymi nehnuteľnosťami a žalovaným a zákonní zástupcovia žalobcov nezistených vlastníkov nezdôvodnili existenciu verejného záujmu na takejto určovacej žalobe, dospel odvolací súd k názoru, že súd prvej inštancie vec nesprávne právne posúdil v otázke prípustnosti žaloby podľa § 137 písm. c) CSP a majúci za to, že naliehavý právny záujem na takejto určovacej žalobe neexistuje, zmenil rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 388 CSP a žalobu zamietol. Výhovením žalobe by sa dosiahol opak účelu sledovaného zákonom č. 180/1995 Z. z. usporiadať vlastnícke vzťahy k pozemkom spôsobom, aby už v katastri nehnuteľností neboli evidovaní nezistení a neznámi vlastníci pozemkov. Aj táto skutočnosť bráni podľa odvolacieho súdu záveru, že na určení vlastníckeho práva v zmysle podanej žaloby existuje naliehavý právny záujem.

2.3. Rozhodnutie o trovách odvolacieho konania zdôvodnil odvolací súd zásadou úspechu podľa § 255 ods. 1 CSP. Žalovanému nárok na náhradu trov konania voči žalobcom 1/ až 25/ nepriznal z dôvodu, že žalobcovia 1/ až 25/ nemajú spôsobilosť na práva a povinnosti podľa § 7 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorá ich smrťou v zmysle § 7 ods. 2 OZ zanikla. Osobe, ktorá nemá spôsobilosť na práva a povinnosti podľa hmotného práva nie je možné ukladať povinnosti. Zdôraznil, že procesnoprávna subjektivita žalobcov nebola odvolacím súdom posúdená podľa § 61 veta pred bodkočiarkou CSP, ale podľa vety za bodkočiarkou, nejde teda o rozdielne posúdenie procesnej subjektivity pre účely rozhodnutia vo veci samej a pre účely rozhodnutia o nároku na náhradu trov konania (ako to bolo konštatované v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. februára 2015 sp. zn. 2Cdo/39/2014).

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podali žalobcovia dovolanie tvrdiac porušenie princípu rovnosti strán znevýhodnením nezistených vlastníkov, vnútornú rozpornosť, nepreskúmateľnosť, nepresvedčivosť a zmatečnosť rozsudku odvolacieho súdu a jeho predchádzajúceho uznesenia zo dňa 27. augusta 2019 sp. zn. 17Co/237/2018 [§ 420 písm. f) CSP].

3.1. Prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP žalobcovia (ďalej aj „dovolatelia“) odôvodnili nesprávnosťou právneho posúdenia naliehavého právneho záujmu na určení vlastníckeho práva osobitného subjektu neznámeho/nezisteného vlastníka, skúmania verejného záujmu v kontexte zák. č. 330/1991 Zb., zák. č. 180/1995 Z. z. a zák. č. 326/2005 Z. z. zástupcov žalovaných (správne má byť žalobcov, pozn. dovolacieho súdu) neznámych/nezistených vlastníkov v kontexte naliehavého právneho záujmu na určení vlastníckeho práva aj otázky procesnej prípustnosti žaloby o určenie vlastníckeho

práva neznámych/nezistených vlastníkov zastupovaných Slovenským pozemkovým fondom a Lesmi Slovenskej republiky, ktoré doposiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu neboli riešené. Argumentovali, že otázka posudzovania naliehavého právneho záujmu v prípade, ak ako žalobca vystupuje neznámy/nezistený vlastník ešte nebola vyriešená. Odvolací súd uviedol, že nebola preukázaná existencia naliehavého právneho záujmu na takomto určení, pretože nebol preukázaný spor o vlastnícke právo medzi žalobcami a žalovaným ani to, akým spôsobom sa zmena vlastníckeho práva dotkla verejného záujmu. Podľa odbornej literatúry, ako uvádzajú dovolatelia, je naliehavý právny záujem na určení práva daný vždy, ak zo zápisu vo verejnom registri vyplýva, že tvrdené právo patrí žalovanému a určovací žaloba môže byť prostriedkom ochrany porušeného práva. Z § 137 písm. b) CSP [zrejme mali na mysli § 137 c) CSP, pozn. dovolacieho súdu] nevyplýva povinnosť zákonných zástupcov žalobcov preukázať, aký verejný záujem sledujú žalobou o určenie vlastníckeho práva. Odvolací súd poukázal na podobnosť prejednávaneho sporu s konaním vedeným pod sp. zn. 8Cdo/156/2018. Ak žalobcovia nežijú, nie sú subjektami hmotného práva, ich smrťou zanikla ich spôsobilosť mať práva a povinnosti. Dovolatelia poukázali na to, že rozsudok o určení, že nehnuteľnosť patrí do dedičstva nie je listinou spôsobilou pre zápis zmeny práva v katastri nehnuteľností, ale je podkladom pre dedičské konanie. V danom prípade žalobcovia ani ich právni nástupcovia nie sú známi a prejednanie veci v dedičskom konaní neprichádza do úvahy, čím sa stráca účinná ochrana vlastníckych práv nezistených vlastníkov. Do úvahy neprichádza ani žaloba o negatívnom určení vlastníctva, pretože nejde o duplicitu vlastníctva a právne postavenie žalobcov by ostalo naďalej neistým. Oprávnenie zákonných zástupcov neznámych vlastníkov konať v záujme obnovenia ich vlastníckeho práva v prípadoch, kedy vydržiteľ nespĺnil hmotnoprávne podmienky nadobudnutia vlastníckeho práva vydržaním a podať žalobu o určenie vlastníckeho práva neznámych vlastníkov vyplýva z § 34 ods. 14 zák. č. 330/91 Zb.

3.2. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP dovolatelia tvrdili, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia otázky procesnoprávnej a hmotnoprávnej subjektivity žalobcov neznámych/nezistených vlastníkov pri súdnej ochrane ich vlastníckych práv k nehnuteľnostiam a označenia a postavenia subjektu neznámych/nezistených vlastníkov, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. V rozhodnutiach sp. zn. 3Cdo/25/2012, 7Cdo/93/2012, 3Cdo/163/2014, 3Cdo/46/2017, 3Cdo/107/2016, 3Cdo/128/2017, 1Cdo/148/2017, 2Cdo/150/2016 Najvyšší súd Slovenskej republiky konal s nezistenými vlastníkmi v žalobe označenými len menom a priezviskom bez toho, aby zisťoval, či títo nezistení vlastníci pozemkov v čase začatia konania boli nažive alebo nie. V rozhodnutí sp. zn. 7Cdo/10/2010 Najvyšší súd Slovenskej republiky uviedol, že pokiaľ je účastník označený len menom a priezviskom bez označenia jeho bydliska, respektíve ďalšieho nezameniteľného fakultatívneho znaku, napríklad dátumu narodenia, v konečnom dôsledku by tento nedostatok mohol viesť k nevykonateľnosti rozsudku, ktorým by súd rozhodol o právach a povinnostiach takého účastníka. V zmysle rozhodnutia sp. zn. 6Cdo/11/2016 pre pozemky, ktorých vlastník je známy, ale ktorého miesto trvalého pobytu alebo sídlo nie je známe a pre pozemky, ktorých vlastník nie je známy zákon zaviedol legislatívnu skratku „pozemky s nezisteným vlastníkom“, pri ktorých priznáva na to určenej právnickej osobe oprávnenie na zastupovanie vlastníkov v konaniach pred súdmi a inými orgánmi verejnej správy. V rozhodnutí sp. zn. 8Cdo/31/2018 najvyšší súd doplnil, že priblížená právna konštrukcia spôsobovala udržateľnosť označenia Slovenského pozemkového fondu za zástupcu presne označeného evidovaného vlastníka len u vlastníkov pozemkov spadajúcich do rámca definície čl. 1 § 8 ods. 1 písm. c) zák. č. 180/95 Z. z., teda len u tých, o ktorých bolo nepochybné, že existovali a znakom ich známosti bola známosť ich adresy alebo sídla. Mŕtva fyzická osoba ani zaniknutá právnická osoba nemali spôsobilosť mať práva a povinnosti ani spôsobilosť byť účastníkom konania. Riešením ako tento problém preklenúť sa javilo len druhové pomenovanie označenia účastníka majúceho byť zastúpeného Slovenským pozemkovým fondom, napríklad spôsobom „Neznámy (respektíve nezistený) vlastník nehnuteľnosti zast. Slovenským pozemkovým fondom“ alebo „Neznámy (nezistený) právny nástupca ostatného pozemnoknižného vlastníka menom, zast. Slovenským pozemkovým fondom“. Zákonodarca vytvoril značne neštandardný subjekt „neznámeho“ resp. „nezisteného“ vlastníka, aby, zo zákona zastúpený Slovenským pozemkovým fondom, mohol byť sporovou stranou v sporoch vyplývajúcich z vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Dovolatelia ďalej argumentovali, že odvolací súd otázku procesnej spôsobilosti nezisteného vlastníka posudzoval vychádzajúc z teleologického výkladu právnych predpisov a konštatoval, že bolo úlohou Slovenského pozemkového fondu chrániť verejný záujem, že zastupuje nezistených vlastníkov aj v prípade, ak ich

vlastnícke právo je sporné a rozsudok určujúci vlastnícke právo má deklaratórne účinky a v prípade platnosti opačného výkladu by ochranu práv nezistených vlastníkov nebolo možné realizovať, nakoľko okamihom zápisu vlastníckeho práva tretej osoby by Slovenský pozemkový fond stratil oprávnenie neznámeho vlastníka zastupovať. Odvolací súd uviedol, že za žalobcov je označených 25 fyzických osôb, čo je v rozpore s jeho konštatovaním, že žalobcovia majú procesnoprávnu subjektivitu podľa § 61 CSP veta za bodkočiarkou (ten, komu ju zákon priznáva). Odvolací súd žalobcov považuje za osobitný subjekt, ktorému zákon priznáva procesnú subjektivitu, z hľadiska hmotnoprávnych predpisov ich ale považuje za fyzické osoby, o ktorých nevedno, či vôbec existujú a ak nežijú, nie sú subjektom hmotného práva. Podľa dovolateľa sú žalobcovia z pohľadu práva hmotného aj procesného osobitnými subjektami a nejde o fyzické osoby. Postavenie subjektu nezisteného vlastníka stratí tento v dôsledku jeho presnej identifikácie. Ide o právne závery vnútorne rozporné, nepresvedčivé a nezrozumiteľné [§ 420 písm. f) CSP]. Podľa žalobcov je daná ich aktívna legitimácia v postavení neznámych vlastníkov, označených v súlade s ich poslednou evidenciou v katastri nehnuteľností pred odňatím ich vlastníckeho práva.

4. Žalovaný sa k dovolaniu nevyjadril.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP; ďalej tiež „dovolací súd“) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP) skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti dovolania.

6. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nezávislom a nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Ide napr. o právo na verejné prejednanie sporu za prítomnosti strán sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom, právo na zastúpenie zvoleným zástupcom, právo na riadne odôvodnenie a na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutie spravodlivosti). Porušením práva na spravodlivý proces v zmysle uvedeného ustanovenia zákona teda treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca, a ktoré zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva.

7. K námietkam dovolateľov týkajúcim sa vnútornej rozpornosti, nepreskúmateľnosti, nepresvedčivosti, nezrozumiteľnosti a zmätočnosti rozsudku odvolacieho súdu napadnutého dovolaním treba uviesť, že právo na istú kvalitu súdneho konania, ktorého súčasťou je aj právo strany sporu na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia, je jedným z aspektov práva na spravodlivý proces. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva aj z rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky vyplýva, že základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy aj právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v sebe zahŕňajú aj právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 383/2006). Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že všeobecné súdy zistia skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné a nie sú prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov. Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojej judikatúre opakovane zdôraznil, že nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa má uskutočňovať aj v ústavnom a zákonom procesnoprávnym rámci, ktorý predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu. Jedným z týchto princípov predstavujúcich súčasť práva na spravodlivý proces a vylučujúci ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť (§ 220 CSP a § 393 CSP, I. ÚS 243/2007), pritom starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na

jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení rozhodnutia dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda aby premisy zvolené v rozhodnutí rovnako ako závery, ku ktorým na ich základe dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov - od 01.07.2016 strán sporu (IV. ÚS 1/2002, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09, I. ÚS 501/11). Judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva však nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

7.1. Aj z nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 20. septembra 2022 sp. zn. IV. ÚS 245/2022 vyplýva, že „arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov sú najčastejšie dané rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. II. ÚS 336/2019).“

8. Dovolatelia za vnútorne rozporné, nepresvedčivé a nezrozumiteľné označili závery odvolacieho súdu, ktorý na jednej strane žalobcov považuje za osobitný subjekt (nezistení vlastníci), ktorému zákon priznáva procesnú subjektivitu, na druhej strane ich z hľadiska hmotnoprávnych predpisov považuje za fyzické osoby, o ktorých nevedno, či vôbec existujú a ak nežijú, nie sú subjektom hmotného práva.

9. Podľa § 61 CSP procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva.

Podľa § 62 CSP ak strana nemá procesnú subjektivitu, súd konanie zastaví.

Podľa § 63 ods. 1 CSP ak strana zomrie počas konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončí, súd posúdi podľa povahy sporu, či má konanie zastaviť, alebo či v ňom môže pokračovať.

Podľa § 7 ods. 1, prvá veta, ods. 2 prvá veta Občianskeho zákonníka spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti vzniká narodením. Smrťou táto spôsobilosť zanikne.

10. Povinnosťou súdu je kedykoľvek počas konania, ak Civilný sporový poriadok neustanovuje inak, prihliadať na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť (procesné podmienky; § 161 ods. 1 CSP). Procesné podmienky obsahovo vyjadrujú predpoklady, za ktorých súd môže rozhodovať vo veci samej. Medzi základné procesné podmienky na strane strany sporu patrí procesná subjektivita definovaná v § 61 CSP, ktorej korelátom v hmotnom práve je právna subjektivita. Procesnú subjektivitu má ten, kto disponuje spôsobilosťou na práva a povinnosti. Fyzická osoba nadobúda spôsobilosť na práva a povinnosti svojím narodením (jej nositeľom je aj počaté dieťa, ak sa narodí živé) a stráca ju smrťou (vyhlásením za mŕtveho). Výnimku z konceptu hmotnoprávnej subjektivity predstavuje § 61 CSP časť vety za bodkočiarkou vzťahujúca sa na situácie, keď určitý procesný subjekt neexistuje podľa hmotného práva (nedisponuje spôsobilosťou na práva a povinnosti), ale disponuje subjektivitou procesnou. „Pôjde o prísne definované výnimky uplatniteľné spravidla v mimosporovom konaní (typickým príkladom je zdravotnícke zariadenie v konaní o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení podľa § 252 a nasl. CMP)“ (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1752). Nedostatok procesnej subjektivity v čase začatia konania je neodstrániteľným nedostatkom podmienok konania, kedy súd postupuje podľa § 62 CSP a konanie zastaví. Nedostatok podmienky konania nie je vadou žaloby z hľadiska jej správnosti či úplnosti. Ak nie je zo žaloby zrejmé, kto je označený ako strana sporu, musí súd v prvom rade vykonať kroky k odstráneniu tejto vady a až potom sa zaoberať otázkou existencie procesnej podmienky, a to spôsobilosti byť účastníkom konania na strane žalovaného (uznesenie Najvyššieho súdu SR z 25. októbra 2017 sp.

11. Odvolací súd odvodiac procesnú subjektivitu žalobcov z § 61 CSP, časti vety za bodkočiarkou uviedol, že nebolo relevantné, že žalobcovia podľa zhodného tvrdenia strán sporu už nežijú, pretože nezistení vlastníci pozemkov môžu byť účastníkmi súdnych konaní v zmysle § 16 ods. 2 zákona č. 180/1995 Z. z. Dovolací súd k tomu udáva, že podľa § 16 ods. 2 zák. č. 180/1995 Z. z. v platnom znení ak je potrebné, fond v konaní pred súdom alebo pred orgánmi verejnej správy zastupuje vlastníkov pozemkov uvedených v odseku 1 písm. b) a c). V ustanovení § 16 ods. 1 písm. b) CSP zákon zveruje fondu oprávnenie nakladať podľa tohto zákona a podľa osobitných predpisov s pozemkami s nezisteným vlastníkom (§ 13), ktorými sú v zmysle § 8 písm. c) a d) pozemky, ktorých vlastník je známy, ale ktorého miesto trvalého pobytu alebo sídlo nie je známe, alebo pozemky, ktorých vlastník nie je známy. Z uvedeného podľa dovolacieho súdu vyplýva, že povinnosť súdov skúmať splnenie procesnej podmienky konania spočívajúcej v existencii procesnej subjektivity strany (strán) sporu nezanikla ani v prípade, ak je sporovou stranou takto definovaný neznámy vlastník. V uznesení zo dňa 24.02.2016 sp. zn. 6Cdo/11/2016 Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní o určenie vlastníckeho práva, v ktorom boli niektorí žalovaní tzv. neznámymi vlastníkami uviedol, že v záujme spriechodnenia procesu usporiadania vlastníckych vzťahov k pozemkom bol o. i. ustanovený zákonný mechanizmus nakladania Slovenského pozemkového fondu s pozemkami s nezisteným vlastníkom. „Približená právna konštrukcia spôsobovala udržateľnosť označenia Slovenského pozemkového fondu za zástupcu presne označeného (a i v žalobe či v inom podaní určenom súdu prinajmenšom menom a priezviskom identifikovaného) evidovaného vlastníka len u vlastníkov pozemkov spadajúcich do rámca definície z ustanovenia čl. I § 8 ods. 1 písm. c) zákona 180, teda len u tých, o ktorých bolo nepochybné, že existovali (čo u fyzických osôb znamená, že ešte žili a u právnických osôb, že vznikli a dosiaľ nezanikli) a znakom ich neznámosti bola neznámosť ich adresy alebo sídla Takéto označenie ale naopak nemohlo prichádzať do úvahy u tých vlastníkov, ktorí neboli známi vôbec, spravidla preto, že pôvodný vlastník už neexistoval a nebolo zrejmé, kto bol jeho právnym nástupcom. Každý pokus tvrdiť opak by bol pripustením možnosti vykonania súdneho konania a vydania v ňom i vecného rozhodnutia o predmete sporu aj za cenu neexistencie jednej z podmienok konania, či presnejšie pri zaťažení konania neodstrániteľnou prekážkou, brániacou jeho ďalšiemu pokračovaniu a takto tiež popretím jedného zo základov, na ktorých stojí civilný proces. Je totiž všeobecne známou skutočnosťou bez potreby dokazovania alebo tiež tzv. notoriety, že mŕtva fyzická osoba ani už zaniknutá osoba právnická nemajú spôsobilosť mať práva a povinnosti, s nedostatkom takejto spôsobilosti išlo takpovediac ruku v ruku i nedostatok spôsobilosti byť účastníkom konania (v súčasnosti procesnej subjektivity) a ak takáto skutočnosť tu bola už v čase začatia konania (na rozdiel od úmrtia fyzickej osoby či zániku osoby právnickej až v jeho priebehu, za určitých okolností reparačných postupmi podľa § 107 O.s.p.), vadu spočívajúcu v snahe o zapojenie takéhoto „subjektu“ do súdneho konania nešlo napraviť žiadnym spôsobom, ale pri postavení súdu pred takúto procesnú situáciu muselo dôjsť (bez ďalšieho) v časti dotknutej takouto vadou k zastaveniu konania (podľa § 19 a § 104 ods. 1 vety prvej O.s.p.). Riešením, ako tento problém preklenúť, sa javilo len druhové pomenovanie označenia účastníka majúceho byť zastúpeného Slovenským pozemkovým fondom v takomto prípade, napr. spôsobom „Neznámy (resp. nezistený) vlastník nehnuteľností ..., zast. Slovenským pozemkovým fondom ...“ alebo „Neznámy (nezistený) právny nástupca ostatného pozemkovoknižného vlastníka menom ..., zast. Slovenským pozemkovým fondom, ...“.

12. V posudzovanom spore súdy skúmali, či žalobcovia majú naliehavý právny záujem na požadovanom určení, no neaplikovali ust. § 161 ods. 1 CSP a neskúmali, či žalobcovia označení v žalobe boli ako fyzické osoby v čase začatia súdneho konania nositeľmi procesnej subjektivity. Odvolací súd pritom skonštatoval v bode 5. odôvodnenia jeho rozsudku, že žalobcovia podľa zhodného tvrdenia strán sporu už nežijú a súd prvej inštancie dokazovaním zistil, čo bolo predmetom dedenia po poručiteľovi E. J., zomrelom XX. P. XXXX a po poručiteľke O. J. (bod 1.4. odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu). Tento postup zakladá vnútornú rozpornosť a nekonzistenciu rozhodnutí súdov nižších inštancií, ktorých postup mal v prípade zistenia neodstrániteľnej prekážky postupu konania spočívať v jeho zastavení voči osobe, ktorej sa zistený nedostatok týkal a v následnom poskytnutí možnosti žalobcovi, aby okruh strán sporu doplnil (pri neznámosti právnych nástupcov postupom uvedeným v bode 9. tohto uznesenia).

13. Na základe vyššie uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že konanie na odvolacom súde trpí vadou zmätočnosti v intenzite porušujúcej právo na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP. Dovolací súd potom zrušil (§ 449 ods. 2 CSP) rozsudok odvolacieho súdu aj rozsudok súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP). Vzhľadom na existenciu tohto dovolacieho dôvodu sa dovolací súd už nezaoberal ďalšou argumentáciou žalobcov namietajúcou prípustnosťou dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b), c) CSP. Postupoval v súlade s rozhodovacou praxou dovolacieho súdu, ktorá sa ustálila na názore, že v prípade dôvodne namietanej vady zmätočnosti ide o procesnú nesprávnosť, pri ktorej je predčasné podrobiť napadnuté rozhodnutie meritórnemu dovolaciemu prieskumu (1Cdo/166/2017, 2Cdo/88/2017, 3Cdo/146/2018, 8Cdo/70/2017, 9Cdo/333/2020).

14. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

15. Nad rámec uvedeného dovolací súd vzhľadom na to, že odvolací súd rozhodol o zamietnutí žaloby pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení uvádza, že oprávnenie Slovenského pozemkového fondu zastupovať nezistených vlastníkov je spojené s ochranou ich Ústavou SR zaručeného vlastníckeho práva.

16. Toto uznesenie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.